

няють спермою бугаїв м'ясних порід, а приплід від них (бички і телички) передають для відгодівлі на м'ясо.

При використанні лише помісних корів ці господарства будуть являти собою промислові комплекси третього типу. Поголів'я корів повинуватиметься за рахунок придбання двопородних помісних нетелей у спеціалізованих господарствах по їх вирощуванню. Все поголів'я помісних корів осіменятиметься спермою бугаїв м'ясних порід, одержаний від них приплід (телички і бички) передаватиметься спецгоспу для відгодівлі на м'ясо.

При створенні комплексів третього типу селекційно-племінна робота зосереджуватиметься в основному в господарствах, які спеціалізуються на вирощуванні двопородних помісних телиць.

В господарствах, де вже створені комплекси і високо механізовані ферми по виробництву молока, а також там, де передбачено їх створити, необхідно за участю працівників науково-дослідних інститутів, дослідних станцій і держплемстанцій обстежити стада і глибоко вивчити їх придатність до використання в умовах нової технології.

Необхідно також чітко визначити схему ведення селекційно-племінної роботи, напрям селекції, строки першого осіменіння телиць та ін.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СЕЛЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ В ПРОМИСЛОВИХ МОЛОЧНИХ КОМПЛЕКСАХ

Д. Т. ВІННИЧУК, кандидат сільськогосподарських наук

Науково-дослідний інститут тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР

Я. З. СІРАЦЬКИЙ, кандидат сільськогосподарських наук

Центральна дослідна станція по штучному осіменінню сільськогосподарських тварин

Найбільш складною племінна робота із стадом корів молочного комплексу буде тоді, коли використовуватиметься порода комбінованого напрямку продуктивності, наприклад симентальська. Існує думка, що у таких випадках необхідно докорінно «переробити» сименталів, створивши внутріпородні типи молочного напрямку. Не заперечуючи необхідності проведення на перспективу такої роботи, слід зазначити, що, за даними досвіду ферми господарства «Кутузівка» і радгоспу «Перемога» Новгородської області, багатомолочні тварини не витримують умов утримання в комплексах і досить швидко вибувають із стада. Внаслідок природного відбору залишаються високомолочні тварини з добре розвинутими грудьми, міцними кінцівками, живою вагою 550—600 кг і задовільною омуслуленістю.

Це наводить на думку, що симентальська худоба при цілеспрямованій племінній роботі буде придатною для використання в умовах

прогресивної технології. При цьому основною ознакою відбору, як і раніше, залишається висока молочність. Деякі селекціонери, намагаючись підвищити рівень молочності симентальського стада, спрямовують роботу на зменшення живої ваги, вважаючи, що при вазі тварин 650—700 кг настає їх «переродження» у напрямку м'ясності та зменшення молочності.

Досвід практичної селекційної роботи у племзаводі «Шамраєвський», тварини якого характеризуються високою живою вагою (близько 700 кг) і високою молочністю (середньорічний надій по стаду близько 5000 кг), та аналіз стада племзаводу «Веселоподолянський» показують, що молочність залежить не від самої живої ваги тварин, а від розвитку тих тканин, за рахунок яких досягається збільшення цього показника. Наприклад, якщо корови з глибоким тулубом, добре розвинутими грудьми і міцним кістяком мають удій близько 5000 кг, живу вагу 650—700 кг і зберігають молочний тип, не жиріють при великих даванках концентрованих і соковитих кормів, то в першу чергу необхідно відповідним підбором посилювати задатки високої молочності, а не намагатись підбором маловагових бугаїв і обмеженою годівлею зменшити живу вагу.

Слід пам'ятати, що і на молочних комплексах 50% приплоду вибракуюється на м'ясо. Тому зменшення живої ваги корів обов'язково відіб'ється на інтенсивності росту відгодівельного молодняка і може в цілому негативно вплинути на питому вагу яловичини у загальному виробництві м'яса.

Основними селекційними ознаками при проведенні племінної роботи будуть: надій за лактацію, вміст жиру і білка в молоці, придатність корів до машинного доїння та міцність конституції.

Відбору тварин з міцною конституцією сприяє сама система вирощування молодняка та система утримання дорослого поголів'я. Великогрупове безприв'язне утримання та перебування на відкритому повітрі сприяє формуванню тварин з міцним здоров'ям, а слабші, серед яких досить часто бувають і високопродуктивні тварини, вибувають через різні захворювання.

Особливу увагу при відборі слід звертати на міцність копитного рогу у корів, які, перебуваючи на вигульних майданчиках і доїльних площадках з твердим покриттям (бетон), досить швидко стирають ратиці і втрачають здатність рухатись. Визначити міцність копитного рогу корів можна лише експериментальним способом, утримуючи корів на бетонованих площадках. Ось чому, приступаючи до спорудження комплексу, необхідно в першу чергу завершити будівництво саме вигульних і кормових площадок. Утримуючи корів на вигульних і кормових площадках з твердим покриттям, можна ще до введення комплексу в дію провести відбір корів за цією ознакою, придатних для використання в нових умовах.

Одночасно слід визначати придатність корів до машинного доїння. Протягом року в стаді виділяють такі основні групи: 1) придатні для машинного доїння (близько 25—35% поголів'я), 2) тимчасово придатні

(близько 30—40%) і 3) непридатні. При цьому слід пам'ятати, що стадо молочного комплексу призначається для виробництва товарної продукції, тому все підпорядковується одержанню максимальних надоїв. Форма вим'я, дійок, рівномірність розвитку чвертей вим'я та інші ознаки також не ігноруються (особливо в племінних стадах), проте в стаді залишаються лише високопродуктивні корови, які швидко (протягом 5—7 хв) без особливого масажу вим'я віддають все молоко, не самозапускаються і не хворіють на мастит. На нашу думку, саме ці три ознаки і повинні бути провідними у племінній роботі із стадом у молочному комплексі.

Наші спостереження показують, що не завжди корови, які добре віддають молоко в апарат при прив'язному утриманні, зберігають високу продуктивність при доїнні на спеціальних доїльних площадках і великогруповому утриманні. Готуючи стадо корів до використання в умовах комплексу, необхідно перевіряти їх придатність до машинного доїння в конкретних технологічних умовах.

Посилена заміна стада в промислових комплексах характерна не лише на початкових етапах, а й в процесі функціонування великої ферми. Це пояснюється тим, що в умовах доброї годівлі економічно вигідно утримувати лише високопродуктивних тварин.

Для того щоб швидше замінити групу корів тимчасово придатних для машинного доїння придатними, необхідно інтенсивно вирощувати і вводити в стадо найбільше ремонтних телиць. Первісток перевіряють за їх фактичною молочною продуктивністю і найбільш високомолочних залишають у стаді. Малопродуктивних первісток вибраковують. Проте і це не гарантує від помилок. Первістка, яку вибракували за показниками I лактації, могла б в наступній лактації бути досить високопродуктивною. Однак помилка в декілька разів менша порівняно з тією коли залишається мінімум ремонтного молодняка. Виходячи лише з оцінки їх за родоводом та екстер'єром, і в дальшому немає змоги провести бракування серед первісток, не зменшуючи планового поголів'я.

Слід відмітити ще одну особливість племінної роботи в молочних комплексах, на яку до цього часу не звертали достатньої уваги. Це — стабільність лактації. При однакових (або майже однакових) показниках продуктивності слід залишати ремонтний молодняк в першу чергу від корів, у яких високі надої підтримуються від отелення до запуску.

При дворазовому доїнні і в умовах, коли в доярки залишається мінімум часу для масажу вим'я та роздоювання, інтенсивність секреції молока і стійкість надоїв протягом лактації набувають виняткового значення. На стабільність лактації впливає багато факторів неспадкового характеру. Тому, порівнюючи групи корів за стійкістю утримування надоїв поряд з фактичним рівнем їх продуктивності, необхідно враховувати пору року при отеленні, вік та тривалість сервіс-періоду і попереднього сухостійкого періоду. Враховування цих показників сприяє більш точній оцінці тварин за стабільністю їх лактації.

Захворювання корів в умовах промислових комплексів на мастит є однією з основних причин інтенсивної заміни стада. Корелятивного

зв'язку між високим рівнем продуктивності корів і частотою захворювання на мастит не встановлено. Тому створення високопродуктивних стад корів, стійких проти захворювання вим'я, цілком можливе.

Наукові дані свідчать, що стійкість проти захворювань корів на мастит значною мірою зумовлена спадково. Для одержання об'єктивних даних щодо частоти захворювання вим'я бажано один раз в місяць обстежувати корів на приховані форми маститу. Від корів, які часто хворіють на мастит, не бажано залишати ремонтний молодняк. Селекціонери вже давно помітили, що корови з ванноподібним вим'ям, яке має широку площу прикріплення, менше забруднюється і вміщує 10—15 кг молока між доїннями, швидко й рівномірно віддають молоко і менше хворіють на мастит, ніж корови з вим'ям округлої форми. Тому відбір корів навіть за формою вим'я буде досить ефективним.

У поліпшенні стад значну роль відіграють бугаї-плідники, і тому на стадах промислових комплексів потрібно використовувати бугаїв, перевірених за якістю потомства. При цьому бажано закріплювати за стадом двох-трьох бугаїв цінної планової лінії, використовуючи лінійно-груповий підбір. Це значно полегшить підбір бугаїв у майбутньому і сприятиме формуванню чіткої генеалогічної структури стада.

При використанні неперевірених бугаїв бажано оцінювати їх за продуктивністю напівсестер і придатністю матері до машинного доїння.

Ефективна племінна робота неможлива без чіткого обліку. На великих фермах недостатньо нумерувати тварин у вухах. Після 6-місячного віку необхідно вушний номер переносити на бирку або ж нумерувати за допомогою глибокоохолодженого нумератора, внаслідок чого на шкірі тварин виростає біле волосся, колір якого зберігається протягом життя (при цьому якість шкіри тварин не погіршується).

Основною формою обліку повинно бути ведення індивідуальних карток, куди записується походження, продуктивність, приплід, результати бонітування, проміри тварин та ін. Для телиць і корів бажано мати єдину картку, яку можна використовувати в перфокартних обчислювальних машинах.

Механізація племінного обліку повинна використовуватись не лише у великих молочних комплексах, а й в кожному господарстві. Маючи оперативну, достовірну інформацію, можна вести крупномасштабну селекцію у межах цілих зон ведення скотарства, спрямовуючи в одному напрямі зусилля селекціонерів племінних заводів, товарних стад і державних племінних станцій. Все це буде сприяти успішному переведенню молочного тваринництва на промислову основу.